

Айзък Азимов

Ключовата команда

Джак Уивър излезе от командния пункт на Мултивак напълно изтощен и отчаян.

Тод Немерсън седеше отпуснат на своя стол. Попита вяло:

– Отново нищо?

– Нищо – отговори Уивър. – Никой не може да открие някаква нередност!

– С изключение на това, че не работи, искаш да кажеш?

– С това, че седиш и бездействаш тук, и ти не помагаш с нищо.

– Аз мисля!

– Мислиш... – изръмжа Уивър.

Немерсън се завъртя неспокойно в стола си.

– Защо не? Шест екипа от компютърни технолози се мотаят из коридорите на Мултивак. Три дена не са открили нищо съществено. Не можеш ли да заделиш един, който да помисли?

– Проблемът няма да се реши с мислене. Някое реле се е стопило и трябва да го открием.

– Не е толкова просто, Джак!

– Кой казва, че е? Знаеш, че там има милиони релета.

– Това няма значение. Ако беше реле, Мултивак щеше да промени веригата. Щеше да локализира повредената част и да я подмени. Проблемът е, че Мултивак не отговаря на рутинни въпроси. Не казва какъв е проблемът с него. Междувременно, ако не вземем мерки, във всеки град ще настъпи паника. Световната икономика зависи от Мултивак, на всеки му е известно.

– На мен също, но какво да направя?

– Казах ти вече, помисли! Явно изпускаме нещо твърде съществено! Виж, няма компютърен гений, който през последните сто години да не е мобилизиран за усъвършенстване системите на Мултивак. Той може да прави почти всичко, по дяволите! Дори да говори и слуша... Сложен е почти колкото човешкия мозък. Не успяваме да вникнем в тайните на централната нервна система на човека, нали? По силата на коя логика трябва да разгадаем Мултивак?

– О, моля те! Остава да кажеш, че Мултивак е човешко същество?

– Защо не? – За момент Немерсън потъна в мисли, после промълви:
– Сега, като го казваш, защо не? Бихме ли могли да кажем къде е тънката линия, която разделя машината от разума? Ако мозъкът е малко по-сложен от Мултивак, а ние го направим още по-съвършен... – Останало то бе неразбираемо мърморене.

Уивър стана неспокоен.

– Накъде биеш? Добре, да предположим, че Мултивак е човек. Какво би ни помогнало да открием повредата?

– Може би чисто човешка причина? Да предположим, че те попитат коя е най-възможната цена на пшеницата следващото лято, а ти не искаш да отговориш? Защо не би го направил?

– Защото няма да знам, но Мултивак знае всичко. Заложили сме му всякакви данни. Може да анализира времето, политиката, икономиката. Знаем, че го може. Правил го е и преди...

– Съгласен съм с теб. Да предположим, че знаеш отговора на някакъв въпрос, но не искаш да го кажеш? Защо би постъпил така?

Уивър изръмжа:

– Защото имам тумор в мозъка или някой ме е ударил по главата, или съм пиян... По дяволите, защото по някаква причина разумът ми е блокиран! Точно това се опитваме да установим в Мултивак. Търсим мястото, където машинариите са излезли извън строя и не изпълняват команди!

– Само дето още не сте го открили. – Немерсън стана от стола си. – Слушай, защо не ми зададеш въпроса, при който блокира Мултивак?

– Как? Да прекарам записа през мозъка ти ли?

– Хайде, Джак! Искам да ми възпроизведеш разговора с компютъра. Нали разговаряш с него?

– Знаеш, че това е част от терапията.

Немерсън кимна с глава.

– Точно там е проблемът. Терапията включва бездушно отношение, чист протокол. Преструваме се, че насреща си имаме човешки мозък и му говорим. Не се притесняваме от факта, че една машина може да знае повече от нас. Превъплъщаваме колосалното метално чудовище в образа на бащински защитаващ ни обект.

– Щом държиш, може и така да се каже.

– Това не е правилно и ти го знаеш. Сложен компютър като Мултивак трябва да слуша и отговаря безупречно. Механичното внасяне и изтегляне на данни не е достатъчно. На определено ниво сложност Мултивак престава да бъде машина и се превръща в човешко същество. Хайде, Джак, задай ми въпроса! Искам да видя моята реакция на него.

Лицето на Джак Уивър запламтя.

– Но това е глупаво!

– Хайде, направи го!

Може би степената на отчаянието и депресията накараха Уивър да отстъпи. Той мрачно започна да захранва програмата на Мултивак по

обичайния маниер. Изкоментира последната информация, засягаща бунтовете във фермите, засегна новото изравняване на реактивното изкривяване, изнесе лекция за слънчевите константи.

Започна сковано, но накрая се разгорещи. Когато и последната информация бе поставена на мястото ѝ, Джек прекъсна контакта и удари колегата си по гърба. После завърши рязко:

– Това беше! Хайде сега, направи анализ и ни дай отговора!

За пореден път, както винаги когато извършваше тази процедура, Джек Уивър остана да чака. Ноздрите му бяха разширени. Сякаш за пореден път изпаднаше в екстаз от допира с тази гигантска и величествена машина. Най-гениалното нещо, което човешките мозък и ръце бяха сътворили някога. После се опомни и каза:

– Ето, това е всичко.

– Най-малкото сега поне зная защо аз не бих отговорил – изказа мнение Немерсън. – Виж, защо не изчистиш тази информация? Задвижи програмата и дай аз да говоря с Мултивак. Ще го направим за последен път.

Уивър присви рамене. После се обърна към командното табло, препълнено с равнодушно присветващи светлинки и екранчета. Той бавно ги изчисти. Един след друг отстрани и екипите от компютърни технолози.

После, затаил дъх, започна за пореден път да активира програмата на Мултивак. Ако трябва да бъдем точни, правеше го за дванадесети път. Някъде в новините щеше да се появи съобщение за този пореден опит. По целият свят хората, които зависеха от Мултивак, щяха да затаят дъх в колективно очакване.

Немерсън заговори веднага, щом Уивър въведе данните. Говореше някак срамежливо. Опита се да си спомни какво бе казал Уивър и очакваше момента на ключовата команда.

Джек приключи и сега в гласа на Немерсън звучеше напрежение. Той каза:

– Добре, Мултивак! Сега анализирай данните и ни дай отговорите си, моля те!

Вълшебните думи „моля те“ извършиха чудото. Всички клапи и релета започнаха весело да работят. Въпреки всичко, машината имаше чувства...

Беше престанала да бъде просто компютър!

КРАЙ

© 1977 Айзък Азимов

Isaac Asimov
The Key Word, 1977

Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1120>]